

II. (ÚJ) ÉVFOLYAM 1-2.SZÁM

1993. JÚNIUS

HATÁR

„Türelmem az angyaltól tanul, ahogy az társát a pillantásban átöleli, de aztán szárnycsapásokkal feltartóztathatatlanul hátrál. Maga után vonva őt, arra a jövőbe menekülő útra, amely jövőből ő maga előbukkant. Nem remél már tőle semmi újat, csak annak az embernek a tekintetét, aki felé még mindig odafordul az angyal.”

(Walter Benjamin)

A-CSENG:

*Mindenfelé a világban**A tó feneke*

Éjfél után, valaki kiabál, mind felkelünk.

Motoszkálás, a nadrágot épp, nem találni, valaki lámpát gyújt, bántóan vakít. Viszket a testem, vakarózás vízszintesen, függőlegesen, ferdén. Mindenki vakarózik, sercege, beszélgetünk, mondd, lesz ma fogás? Lesz, tengernyi a hal. Hallottam ekkoráról is. Úgy bizony, még szárítva is megvan másfél kiló. Ha meglesz, jut fejenként majdnem kétszáz, abból majd ehetünk.

Jöttek megint, sürgettek. Nyílik az ajtó, betör a hideg, mindenki kiáltozik, becsukni, becsukni! Gyerünk, gyerünk, a sofőr nem vár. Megyek már, de a nadrágot fel kell húznom! Minek a nadrág, gyere pucéran, ott úgyis leveted, mindenképp leveted. Nem csak nadrágot, de mindent magunkra veszünk, irha-bekecsbe burkolózunk, egyenként kimegyünk, mintha juhok volnánk két lábon.

A hideg nyomban a fejünkbe hasít, felhúzzuk a sapkát, csak az arcunk marad szabadon, érzéketlenül. Minden lélegzetvétel jeges fájdalommal szúr a tüdőnkbe. A keservit, milyen hideg van. Hú, de hideg, a kutya keservit. A kutya életbe. Ennyit kínlódni, azért a kis halért!

Mindenki csak mondja, mondja, míg felszállunk a kocsira. A kocsi elindul, majd nekilődül, mind a hálóra bukunk, nevetünk, szitkozódunk, senki sem kel fel, akkor feküdjünk, mondjuk.

A puszta fagyott-fekete, az ég is sötét és hideg, csak remegő csillagfény. Inkább ne is nézz fel, mert a szíved is beledermed.

Az út lóháton sima volna, de a kocsi fel-alá rázkódik. Mindenki kibírja szó nélkül, zötykölődünk a melegben. Az ég sehogyse akar kivilágosodni. Mindjárt ott vagyunk, ugye?, kérdezi mindenki. El ne tévedjünk.

A kocsi egy hang nélkül egyszerre megáll. Mindannyian előregurulunk, egymást lökdösve felállunk, körülnézünk, hol vagyunk, hol vagyunk?, kérdezi mindenki, hogy-hogy nem látunk? A kocsi reflektora felgyullad, mindenki felkiált, az ott, ugye?

A füves puszta, nem tudni miként, egybeolvad a víztükörrel. A lámpafény ködbe vész, nem látsz messzire. Mind a halászhalót ráncigáljuk a kocsin, majd lehajigáljuk. Jó sokáig tart, mire lent van végre. Ezután leugrálunk, ahogy földet érünk, jaj, nem érzem a bokámat, topog, toporog mindenki, a hangok egybeolvadnak.

A kocsi elkanyarodik, a fény a hálóra hull. Széthúzzuk a hálót, több mint harminc méter hosszúra, az egyik végét az utánfutó jobb oldalához erősítjük. Az imént még sötét volt, s egyszerre lehet látni, mindenki felemeli a fejét, már dereng. Az előbb még sötét volt, jegyzi meg mindenki.

Először tüzet rakunk. Mindenki odanyújtja a kezét, a tenyerét, a kézfejét, dörzsöljük a kezünket, s újra kinyújtjuk a kézfejünket, a tenyerünket. Meg-meg-dörzsöljük arcunkat, orrunk hegye már érzéketlen. Mind a vízre meredünk.

Azt mondják, tó, pedig óriási, nincs is partja. Felszíne sokszorta világosabb az égboltnál. Furcsa, de még nem fagyott be. Mindenki csodálkozik, hiszen fagy, hogy-hogy még nem fagyott be? Korán van, napközben még meleg az idő, csak este fagy, nappalra az is eltűnik. Épphogy itt az őszelő. Az anyját, ősz elején máris milyen hideg van. A hajnal hideg. A Nagy Faltól északra rosszabb. Pekingben? Pekingben ilyenkor még úsznak is. Ha a föld majdnem fagy, akkor sincs ilyen lúdbőrözhetően hideg.

Előkerül a pálinka, mindenki kér. Mikor kimelegedtünk tőle, be a vízbe. Ne sítékerezetek tovább a tűznél, később nem bírjátok otthagyni, senki nem akar majd bejönni, ne melegedjete, elég volt. Mind otthagyjuk, az üveg újra körbejár.

Az ég fokról fokra világosodik. A tó vizén egy fodor se rezdul.

Mindnyájan ledobjuk a bekecsket, csüggedten babrálunk a gombokkal. A trikót nem vetjük le, csak a nadrágot. Ahogy letoljuk, szőrünk feláll, tojásunk összehúzódik. Azonnal dörzsölgetni kezdjük ülepünket, dörzsölgetjük combunkat, vádlinkat, surrog, serceg.

Forróra dörzsöltük, zsbadtra dörzsöltük, kezünket mind tüzesre dörzsöltük, ujjunk vége mégis jéghideg. Mind görbeedt derékkal szélénél fogva felvesszük a hálót, hosszú láncban bemegyünk a vízbe.

Mind háborgunk, az anyját, a víz tisztára éget! Máskülönb en a halak se fagnak meg, tessék, tessék a vízben melegedni! Mondd csak, az ember miért nem tanul a halaktól? Hej, ha az ember tanulna a halaktól, holnap már a hal fogná az embert. Hálóra fognák az embert, felnyitnák a hasát, lekaparnák a szőrét, megszóznák, megszáritánák, férfiakat és nőket egymásra dobálnák, a halak hordanák a bekecsket, pálinkáznának, falatoznának az emberhúsból, lenne füstölt ember, lenne párolt ember, lenne emberpörkölt, lenne emberleves.

Mind nevetünk, mind reszketünk, lassan mind mélyebbre megyünk. A víz hideg körökben emelkedik felfelé a combunkon. A leghidegebb a köldöknél, amikor odaér, mindegyikünk feljajdul.

A víz csodálatosan tiszta, az alja főenyés. Ahogy a talpunk hozzáér, mindenki felkiált, hé, rájuk léptünk! A Nap, mint a lusta asszonyosság, már egész világos van, ő csak nem kel fel! Ne lármázzatok, a hal egy-kettőre elillan.

Egyre szűkebbre húzzuk a háló öblét, körülzárunk egy jó darabot. Az emberek újra magasabba lábálnak, a víz cseppenként lepereg, lábszárunkon csorog alá, fenekünkön csillog. Mind kiáltozunk, gyorsabban! gyorsabban! öregapatok belefagy!

Az ég már ragyog, a háló két végét az utánfutóhoz erősítjük. Kész van már?, kérdezi a sofőr. Kész, kész, kiáltjuk, te jössz!

Hosszú ideig semmi se történik. A sofőr kilöki az ajtót, leugrik, káromkodik, az anyját, ez befagyott, most aztán kész! Hozzunk tüzet?, kérdezzük meztelen fenékkal. A sofőr semmit se szól, elkezdi kurblizni. Így se megy. Kiegyenesíti derekát, megtörli homlokát. Né, ez a fiú megizzadt!, csodálkozik mindenki magában.

A sofőr karja megáll a homlokán, nem mozdul, bámul. Mindenki furcsállja. Mintegy vezényszóra hátrafordulunk.

Egy vöröslő zsarátnok, messzi-messzi, hangtalanul előkúszik, egyre növekszik. Az ülepünket mintha újra éreznénk. A vöröslő zsarátnok megint átváltozott, újra növekszik, vérbe borítja az eget. Egyikünknek se jön hang ki a torkán, szívünk megdobban, halljuk egymásét, senki se tud megszólalni.

A még vízben állók megremegnek, tokuk elszorul. Meghallják azt a furcsa hangot, s a parton állók mind a vízbe rohannak.

A tó véze felkavarodik, a víz fenekét bámuljuk, csak homályosan lehet látni. A fövényben milliónyi rés nyílik, és a víz színe felé emelkedik. A fenébe! Mind hal.

Sűrű erdő

Majd szomjan haltam, sehogy se rágsálhattam fakérget. Micsoda erdő, rengeteg bámulnivaló a hegyen. Nem akaródozt továbbmenni, inkább ideplántáltam volna magam, hogy szépen, zöldcskén éldegéljek.

A fák nem vadon nőttek, szabályos rendben sorakoztak. A hegy csak közönséges hegy volt, de a fáktól különlegesenek tetszett.

Éppen leheveredtem volna, amikor köhögés ütötte meg a fületem. Mint mikor száraz ágat törnek és recseg a kérge, szakadatlan köhögés. Hátranéztem, és a sűrűben előtűnt egy öreg, ragyogó szeme még a távolból is fénylett. Az öreg közelebb jött, netevése akár az odvas fa, szájában csak egy fog díszelgett, s azt kérdezte: „Fiacskám, ráérsz?” Bólintottam, s hirtelen megkérdeztem: „Van-e itt víz?” Az öreg mereven rámnézett, s mintha saját kérdésére válaszolna, így felelt: „Szép erdőben jó a víz.” Felálltam, s követtem a szálfák közé.

Nem másztunk felfelé. Rövidesen egy sárból tapasztott házikóhoz értünk, még tyúk is kotkodácsolt. Jöelre tartottam a kutyától, s ahogy közelebb értünk, elő is somfordált. Rótsárga jószág, derekamig ért, csaholva körözött a farkával, és szemeit meredten előreszegezte. Az öreg, nem tudni honnét, egy hangot hallattott, mire a kutya rögvést lefeküdt, farkát szüntelenül csóvátlá, herpasza minden lélegzetvételnél emelkedett.

A sárkányhó akár a frissen csépelte gabona, vakító aransárga. A rácsos ablak közepében egy kis üveglap volt. Ezen a fennsíkon a zivataros időszak csak később köszönt be, ezért az ablakpapír még nem vékonyodott el, feszült mint a dob.

Az öreg belökte az ajtót, rekedtesen beszólt: „Vendég jött, inni szeretne!”, s máris bent termelt.

A tűzhely környéke nagyon tiszta volt, a homályban néhány üvegen megcsilant az ajtó négyzetén beszűrődő fény. A tűzhely tetején sehol egy folt, a láphas feделе már kifehéredett a sikkasztól, alig látszott ki. Egy újnak tűnő edénytisztító kefe függött a tűzhely melletti falon.

A belső szobában szöszmötölt valaki, majd az öreg előtt a függönyön rés nyílt, s előjött egy anyóka. Öreg volt, de nem látszott törődöttnek, farkának élénknek tűnt, tekintete akár a friss víz, már el is oltotta a szomjamat. Tiszteletteljesen köszöntött, és odatessékelt a kemenceágyra.

Ő se volt bőbeszédű. Megfordult, odament a fal mentén egy polchoz, levett egy fekete mázas cserépedényt, majd a kemenceágy asztalkájára tett egy kis cserépszegett, ferdécskén teletöltötte, féloldalasan leült a kemenceágy szélére, és sietve megitta.

Magamban csettintettem egyet, s önkéntelen megkérdeztem, hogy ugye ők az erdőszek.

Az öreg leguggolt a földre, dőcögve nevetett, s felemelt kézzel egy nyolcast rajzolt a levegőbe. „Nyolc év alatt nőttek ilyen nagyra ezek a fák?”, csúszott ki a számon. Az anyóka nagyot nevetett: „Megvan ez már nyolcvan is.” Az öreg halványan elmosolyodott: „Egész életemben erdőszekedtem.”

Akkor kinéztem az ablakon, újra akartam látni azokat a fákat. Ki hitte volna, mégse néztem messzire, pillantásom az ablakon állapodott meg. Remek olló.

Eredetileg az ablakpapír belső oldalán papírkivágások voltak felragasztva: kakas, tyúk, kis nyúl, nagy kutya, olajat lopó patkány, szamaragoló fiatalasszony, volt még egy pipázó öregember, meg egy szövőasszony. Nagy gonddal készültek, hol szélesek, mint a ház gerendája, hol vékonyak, mint a fátöl. A tyúk, a kutya, a nyúl, a patkány, mintha buta, mintha okos, mintha gyáva, mintha

bátor lenne, rendkívül hasonlítottak az igazira, le sem tudtam venni a szemem róluk. Az anyóka látta, hogy nem iszom, s megkérdezte: „Mit néz annyira? Minden házban van efféle.” Bölintottam, s így feleltem: „Hát persze, van ugyan, de ezek jók, sőt nagyon jól vannak kivágvá, nem egyformák!” Az öreg felállt, kiment, kiverte a pipáját, majd visszajött, s azt mondta: „A jók mind a szekrényben vannak ám.” Természetesen ragaszkodtam hozzá, hogy megnézzem.

Az anyóka kissé elfogódottan, mosolyogva elővett a szekrényből egy papírcsomagot, kinyitotta, tarka papírokkal volt tele. Megnéztem a csomag borítóját: a *Senhszi Napilap* egyik legkorábbi, már megsárgult, épphogy szét nem szakadozott példánya volt. Az anyóka szétterítette a színes papírokat, s egyszeriben elnémultam a csodálattól. Először sok különféle, rendkívül régi és esetlen emberalakot láttam, s megijedtem, hogy csak a Senhszi Opera énekesinek figurái vannak, azután találtam házikókat, bambusz, fákat, mind különös és szokatlan volt, egyszerű, de mégsem élettelen, érthető, de mégis titokzatos.

Az anyóka azt mondta: „Ezek itten reakációs képek! Maga vendég, szereti ezeket, ha megnézte, továbbmegy, nem kell félnünk.”

Hirtelen megláttam egy képet, amely túlságosan is magáért beszélt, azonban az anyóka elvitte, és visszatette a szekrénybe. Az öreg hahotázott: „Még őrzöd menyasszony korodból? Ez a kép öregapád házassága idejéből való, az új asszony kapta. A paraszti beszéd gorbomba, ám lehet fiacskám, hogy arra te nemigen lennél képes. Kinek is lenne türelme elbeszélni? Nézd meg magad, s máris megérted: legyen csak fiad, vagy lányod, s már nem is félted a családfádat!” Az anyóka is nevetett, én is nevettem, s tovább nézegettük a többit.

Nem bírtam tovább, s megkérdeztem: „Anyóka, lehetne nekem is vágni egyet?” Az anyóka így szólt: „Ő, öreg vagyok én már!”, majd sietve hozzátette: „Nem is, hogy félek, csak ami megy, az nem nehéz, ami nehéz, az nem megy.” Az öreg rászólt: „Ha tetszik neki, csinálj hát, mitől félsz?” Erre az anyóka előkötötte a kemenceágyból egy páratlanul és különösen nagy ollót. Kicsit kétkedve, de egyetlen szó nélkül figyeltem, hogy dolgozik.

Az anyóka arcáról egyszeriben eltűnt az öröm, s összeránkosodott. Nem azonnal kezdte vágni, hosszasan válogatta a papírokat, míg megállapodott a megfelelőnél. Ezután még kevésbé volt látható, miként vágja, olybá tűnt, mint a sárkány, ha vizet hasít, papírok hulltak, rések nyíltak. Az ögre pillantottam: szemét lesütötte, majd hirtelen tágra nyitotta, s rámeredt egy földre esett papírdarabkára, előrehajolt, kinyújtotta a kezét, ösztönösen felvette, majd szemét újra lesütve visszaguggolt.

Amikor újra ránéztem az anyókára, a nagy ollót éppen rátette keresztvetett lábaira, elfordult, kezét a fény felé nyújtotta, nyitogatta száját, de semmit se szólt. Vártam, hogy megnézhessem, de az anyóka már oda is nyújtotta.

Egy bivaly volt, hasán egy nagy szilvavirág, olyan, mint lobogó láng a szélben. A bivaly homlokán csillag- és holdformájú rések voltak. Nyitott szemmel néztem: négy patáját dühösen, bőszen szétmeresztette, hunyorítottam: a négy pata ijedten ugrott félre. Éppen ezen tünődtem, amikor meghallottam az öregot: „Bivalytehén ez.” Mire az anyóka: „Bivaly, és kész.” Én azt mondtam: „Csodálatos munka.” „Igyál, ilyá!”, szóló rám az öreg. „A saját örömről végtelenül, jegyezte meg az anyóka.

Ittam egy korty vizet, lelkiismeretesen összehajtogattam a papírbivalyt, beletettem a zsákomba, és azt mondtam: „Nem akarok én sokat, de ezt az egyet mindenképp elfogadom.” Az öreg és az anyóka egyszerre rám néztek, s azt kérdezték: „Ér annyit, hogy elrakd?”, de közben mosolyogtak. Azt mondtam: „Ha az anyóka ráér, talán szeretnék még egy emberalakot is.” Még a szememmel is könyörögtem.

Nem száradt ki már a szám, csak lusta-fáradt lettem, és ferdén nekitámaszkodtam a falnak. Néztem az anyókat, amint vagdos, hallgattam a guggoló öreg köhécselését, és hallgattam a kutya csaholását. A tyúkok valószínűleg tojtak, mert izgatottan kotkodácsoltak, odalestem és meghatottságot nekik hagytam, ott, az erdőben.

Havas hegy

A Nap alászállt, majd lebukott. A hegyek mind felsóhajtottak. Az ég még mindig világos volt, de az erdő besötétedett. Az út egyre homályosabbá vált, ezért elszorult szívvel, határozottabban szétnéztem, mégsem tudtam rábukkanni egy helyre, ahol éjszákázhatok. Szaporázva, szívdobogva gyalogoltam megint egy jó darabot, az út még kivehető volt, de amint felnéztem, az ég már besötétedett, újra az útra néztem, kivehetetlenné szürkült, beleborzongtam.

Ezután odatapogatóztam egy nagy fa alá, körültapostam, letettem a táskát. Előkotortam a cigarettát és a gyufát, előhúztam egy-egy szálat, vártam egy pillanatig, gondoltam egyet, egyelőre elraktam. Lehajoltam, hogy a szénát összekaparjam, a szárazakat csomóba gyűjtöttem, kerestem néhány nagyobb ágat, összefogtam és a tetejére tettem. Megint elővettem a gyufát, megpróbáltam, az ágak alá toltam. A kénés láng lobbant egyet, sietve átkaroltam, de a láng csak pislákkolt; lélegzetvisszafogva figyeltem, végül fellobbant. Kezemen áttel-szett a fény, s nagy tisztellel borultam a szalma fölé, a fű viszont nemtörődőm módon lobogott, s pattogva lángra gyújtotta az ágakat. Rá sem értem örülni,

sietve szétnéztem a fénykörben, hogy zsákmányoljak néhány nagyobb ágat, amit rátehetek a tűzre.

Mikor a tűz fénye már méternyire világitott, távolabb megint kerestem száraz tűzifát. Csak ezután ültem le, kivettem egy égő ágat, cigarettára gyújtottam. A tűz megperzselt a hajamat, a cigaretta is meggyulladt. Orromban-számban szétáradt a füst, megvártam, míg szinte fáj, csak akkor engedtem ki. Hirtelen nyoma veszett, majd egy arasznyira újra előgomolygott, és felkigyózott. A lángokba bámultam, amint kacarásztak-fecserésztak, incselkedtek egymással. Egyre kínosabban éreztem magam, mint amikor másokat látok összegyűlni, de sehogyse találok módot, hogy csatlakozzak, s leverten gondolkodni kezdem.

A Havas hegyet látnom kell, látnom kell, csak utána lehet elkezdenni. Még nem láttam, tehát összegyűjtöttem agyamból a képeit, laponként forgattam, semmi más, csak fehér hó, kék ég, nem tudtam más érdekeset előhozni, még a tűz látványával sem ért fel, inkább azt néztem. A közepében már hamu fehérlett, kavarogva fellebbent, majd zezguzosan alászállt. Egy recsenés, és az áttizott ágak leszakadtak, majd lassan szétpereregtek. Fűjt a szél, a tűz sustorgott, ellobbant, fellángolt, újra lelohadt. A rönkök még jobban összerokkadtak, megriadtam, sietség nélkül rátoltam néhány ágat, kékes füst tört elő, újra egy pattanás, nem tudni, melyik fogott tüzet.

Még mindig nem lehet a tűzbe menni, lassan ráébredtem, a távolságtartó barátság is sóvárgást szül. Megkönnyebbültem, s lassanként elálmosodtam. Fektemben szétterítettem a műanyag leplet, ráfeküdtem, egy gördülés, és máris beletertem magam.

Időközben észrevettem, hogy a tűz szétesőfélben, erőködtem, hogy lássam, egy kis pirosság, mintha részeg ember látná. Álom, vagy valóság, újra fehér hó, kék ég, kimondhataatlan távlatok. Befolyt a víz, még megértem, hogy leszállt a köd, s már nem is akartam semmit érzékelni.

Álmomban hirtelen valami rózsaszín láttam, mintha valami hangot is hallanék, hosszan elnyúlót, fokozatosan, hogy megretten tőle az ember. Baljóslatúnak éreztem, de nem tudtam kikerülni, kényszerítettem magam, hogy felkiált-sak.

De hallottam is saját kiáltásomat, valóban éreztem a műanyag leplet az arcomon, kapkodva lerángattam, a rózsaszín fényessé vált, mindenütt nyugalom, vagyis nem álmodtam, hanem a káoszról kibontakozó rózsaszín, az a hajnali fényben fürdő hegycsúcs volt. Bambán bámultam, agyamban hideg és forróság lassan váltotta egymást, szólni sem tudtam.

A hegycsúcs, a havas.

Önmagáról

A-Csengnek hívnak, családi nevem Csung. 1984 óta írok, azért használom az A-Cseng: „az én váram” írói nevet, mert felelősséget vállalok az írásaimért. Az 1949-es év Tiszta Fény ünnepén születtem. A kínaiak ezen a napon emlékeznek halottaikra, én pedig bolondosan a világra jöttem. Félévvel később megalakult a Kínai Népköztársaság. A szokásos kifejezés szerint én is a „régii társadalomból érkeztem”. Azután elemi, középiskola. Még be sem fejeztem, s kitört a „kulturális forradalom”. Akkor aztán Sanhszi, Belső-Mongólia: munka-brigád. Azután tovább: Jünnan. Így ment ez több mint tíz éven át. 1979-ben visszatértem Pekingbe, megnősültem. Munkát találtam. Fiam született – éppoly kedves volt, mint minden gyerek. Az ilyen élettörténet nem haladja meg egyetlen kínai fantáziáját sem. Ahogy a többiek túléltek, úgy éltem túl én is. Ahogy a többiek élnek, úgy élek én is. Ami mégis más egy kicsit, hogy írok, elviszem valahová, ahol kinyomtatják, kapok érte némi pénzt, hozzájárulás a háztartási kiadásokhoz. De ez csak olyan, mintha az asztalos különmunkát végeznék, kézművesség. Így hát olyan vagyok, mint a többi ember, semmi különös.

Mohr Richárd fordításai*

* A *Mindenfelé a világban* a *Xiao-shno Xuan-kan* című pekingi folyóirat 1986/9. számában, az *Önmagáról* pedig a *Csi Vang* (Sakk- király) című kötet (Peking, 1985) előszavaként jelent meg kínaiul (a szerk.).